

Nr 16.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

(1:a avd.)

Driftbudgeten.

Fjärde huvudtiteln.

1:o) **Försvarsstaben: Avlöningar.** I propositionen nr 2 har Kungl. Maj:t (bilaga 3, punkt 1, s. 9 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1951) föreslagit riksdagen medgiva, att den i avlöningsstaten för försvarsstaben under anslagsposten Särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer upptagna delposten Prisu'tjämningsstillägg må under budgetåret 1950/51 överskridas med högst 335 000 kronor.

Det ökade medelsbehovet under ifrågavarande delpost hänför sig i huvudsak till devalveringen av den svenska valutan samt till åtgärder för att åstadkomma och bibehålla den paritet i lönehänseende mellan beskickningsråd och försvarsattaché samt mellan förste beskickningssekreterare och biträdande försvarsattaché, som riksdagen tidigare godtagit.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför, att riksdagen må medgiva, att den i avlöningsstaten för försvarsstaben under anslagsposten Särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer upptagna delposten Prisu'tjämningsstillägg må under budgetåret 1950/51 överskridas med högst 335 000 kronor.

2:o) **Utökning av antalet reservofficerare vid armén.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 9—12) medgiva, att åtgärder för en utökning av antalet reservofficerare vid armén må vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1951 förorddat.

1941 års försvarsutredning beräknade, att en nyrekrytering till armén av omkring 220 reservofficerare per år komme att bliva den normala. Kungl. Maj:t har sedermera årligen t. o. m. 1950 bemyndigat chefen för armén att till nämnda antal antaga reservofficersaspiranter såsom fänrikar i reserven. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 augusti 1950 må emellertid under år 1951 antagas 250 reservofficerare vid armén.

I skrivelse den 28 september 1950 i anledning av överbefälhavarens principförslag rörande åtgärder till förstärkning av försvarsberedskapen hemställde *chefen för armén*, att vid armén måtte från och med 1951 få anställas 350 fänrikar i reserven samt att år 1950 måtte få anställas 300 fänrikar i reserven av sådana värnpliktiga, som åren 1948—1950 genomgått kadettskola men icke kunnat antagas på grund av platsbrist.

Kostnaderna för den föreslagna utökningen, avseende ekiperingshjälp, tjänstgöringstraktamenten m. m., uppskattades till 210 000 kronor för budgetåret 1950/51 för att 1960/61 stiga till 510 000 kronor.

Arméchefens berörda framställning upptog departementschefen till behandling vid anmälan av *propositionen 1950: 251*. Departementschefen uttalade därvid, att han icke var beredd att i nämnda sammanhang förorda en ytterligare ökning av antalet reservofficerare, som finge antagas vid armén. Han erinrade om att den till antagning avsedda personalen vore utbildad till värnpliktiga officerare. Med hänsyn till de betydande kostnader ett bifall till förslaget skulle innebära för fredsorganisationen syntes förslaget böra prövas först i samband med framtida principbeslut rörande försvarskostnaderna.

Förslag om utökning av antalet reservofficerare framlades därefter i de i anledning av nyssnämnda proposition väckta likalydande *motionerna* I: 533 och II: 638 samt I: 534 och II: 633. I förstnämnda motioner föreslogs att såväl årlig antagning som engångsantagning av reservofficerare skulle få ske i enlighet med vad arméchefen hemställt. I sistnämnda motioner åter föreslogs en till 150 fänrikar begränsad engångsantagning under det att den årliga antagningen föreslogs skola få ske enligt arméchefens förslag.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 227 ansåg sig *statsutskottet* icke böra biträda berörda motionsvis framställda förslag och uttalade därvid bl. a., att utskottet för sin del ansåge försiktigheten bjuda, att omhandlade fråga prövades i samband med det framtida principbeslutet rörande försvarskostnaderna.

Departementschefen har vid anmälan till förevarande proposition av berörda fråga anfört följande.

»Avgörande för mitt ställningstagande vid anmälan av propositionen 1950: 251 till arméchefens förslag om att utöka antalet reservofficerare vid armén var att jag vid detta tillfälle räknade med att statsmakterna inom en snar framtid skulle få tillfälle att på grundval av 1949 års försvarsutrednings arbetsresultat fatta principbeslut rörande försvarsorganisationen på längre sikt. Det syntes mig nämligen med hänsyn till den inverkan på kostnaderna för fredsorganisationen som ett bifall till förslaget innebär na-

turligt, att detsamma prövades i nämnda sammanhang. Sedan det emellertid nu blivit klart, att försvarsutredningens arbete blir fördröjt, har frågan kommit i ett annat läge. Såsom jag förutskickade vid förenämnda propositions behandling i riksdagens andra kammare har jag därför ansett mig böra redan nu upptaga arméchefens ifrågavarande förslag till förnyad prövning. Jag har därvid kommit till den uppfattningen att en utökning i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda förslag av antalet reservofficerare vid armén bör komma till stånd, främst i syfte att tillgodose krigsförbandens behov av tillräckligt kvalificerat befäl. Jag förordar alltså, att under år 1951 en engångsantagning till reservofficerare får ske av högst 300 värnpliktiga, som under åren 1948—1950 med godkännande vitsord genomgått kadettskola men icke kunnat antagas på grund av platsbrist. Jag anser mig därjämte böra tills vidare räkna med en årlig nyanställning vid armén av omkring 350 reservofficerare. Kungl. Maj:t synes emellertid även i fortsättningen böra för varje år fastställa det högsta antal reservofficerare som under året må nyanställas. Med hänsyn till vad som förekommit vid 1950 års riksdag torde riksdagens medgivande till de föreslagna åtgärderna böra inhämtas.

Vid beräkningen till statsverkspropositionen av vederbörliga anslag för budgetåret 1951/52 har jag beaktat de merkostnader, som uppkomma vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit. De under budgetåret 1950/51 uppkommande merkostnaderna torde få bestridas från motsvarande för nämnda budgetår anvisade anslag, vilka äro av förslagsanslags natur.»

Utskottet. Sedan det nu blivit klart, att försvarsutredningens arbete blir avsevärt fördröjt och det för närvarande icke ens kan bedömas, huruvida utredningsarbetet kommer att återupptagas, anser även utskottet att förevarande fråga med hänsyn till dess betydelse för krigsförbandens kvalitet bör omprövas redan nu. Utskottet kan därvid liksom departementschefen förorda, att en utökning av antalet reservofficerare i huvudsaklig överensstämmelse med arméchefens förslag må komma till stånd. Såsom departementschefen förutsatt bör emellertid Kungl. Maj:t för varje år pröva hur många reservofficerare, som under året må nyanställas.

Utskottet har intet att erinra mot att de under budgetåret 1950/51 uppkommande merkostnaderna i anledning av berörda utökning få bestridas från vederbörliga för nämnda budgetår anvisade förslagsanslag.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att åtgärder för en utökning av antalet reservofficerare vid armén må vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1951 förordat.

Kapitalbudgeten.

Försvarets fastighetsfond.

Marinens delfond.

3:o) **Ombyggnad av artilleriverkstäderna vid Karlskrona örlogsvarv.** I propositionen nr 2 har Kungl. Maj:t (bilaga 15, punkt 1, s. 57—59 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 januari 1951) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 465 000 kronor.

Med hänsyn till att ovisshet rått rörande det framtida utnyttjandet av hylsverkstaden vid Karlskrona örlogsvarv ha hittills inga mera genomgripande åtgärder vidtagits i syfte att iståndsätta de delar av densamma som förstörts vid en år 1943 timad eldsvåda. Arbetet har pågått inom de begränsade utrymmen, som stått till förfogande efter branden. Med hänsyn till att arbetsbelastningen är betydande och att nuvarande förhållanden medföra alltför stora olyckfallsrisker har departementschefen ansett sig icke kunna förorda ytterligare uppskov med ifrågavarande arbeten. Därest en överflyttning av hylstillverkningen till försvarets fabriksstyrelse framdeles äger rum, ha de nya lokaler som nu skulle tillkomma ansetts kunna utnyttjas för andra verksamhetsgrenar inom örlogsvarvets rörelse.

Utskottet anser i likhet med departementschefen, att ifrågavarande arbeten nu böra komma till stånd. Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot det för ändamålet äskade anslaget, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ombyggnad av artilleriverkstäderna vid Karlskrona örlogsvarv* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 465 000 kronor.

Befästningars delfond.

4:o) **Anordnande av vissa fartygstunnlar.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 59) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1948:126 anvisade riksdagen för budgetåret 1948/49 ett investeringsanslag av 500 000 kronor till anordnande av vissa fartygstunnlar. Kungl. Maj:ts förslag avsåg påbörjande av en anläggning, som av marinförvaltningen kostnadsberäknats till

4 000 000 kronor enligt prisläget den 1 januari 1948. Anläggningen ingår i ett av marinförvaltningen framlagt större byggnadsprogram, vilket i sin helhet kostnadsberäknats till 16 400 000 kronor enligt prisläget den 1 januari 1948.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1949 och 1950 års statsverkspropositioner har riksdagen för vardera av budgetåren 1949/50 och 1950/51 anvisat ett investeringsanslag av 500 000 kronor till fortsatt utbyggnad av förenämnda anläggning.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 30) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 framhållit, att anordnandet av fullträffsäkra fartygstunnlar vore ett viktigt led i utvecklingen av flottans basorganisation. Det vore därför angeläget, att den beslutade anläggningen genomfördes i så snabb takt, som omständigheterna medgäve. Departementschefen förordade vidare att ytterligare två anläggningar snarast möjligt påbörjades, vilka enligt prisläget den 1 januari 1950 kostnadsberäknats till 7 000 000 respektive 4 000 000 kronor. Medelsbehovet till och med budgetåret 1951/52 för de tre anläggningarna beräknades till 3 000 000 kronor, varav 1 000 000 kronor borde anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Utskottet anser sig i enlighet med departementschefens förslag böra tillstyrka, att ytterligare två tunnelanläggningar, enligt prisläget den 1 januari 1950 kostnadsberäknade till 7 000 000 respektive 4 000 000 kronor, få påbörjas. Mot departementschefens beräkning av medelsbehovet för de tre anläggningarna till och med budgetåret 1951/52 samt detsamma fördelning på anslag för nämnda och innevarande budgetår har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Aberopande det anförda får utskottet, som vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer till frågan om erforderlig medelsanvisning för budgetåret 1951/52, i detta sammanhang hemställa,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa fartygstunnlar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

5:o) **Berghangarer.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3, s. 59) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Vid anmälan vid 1949 års riksdag av frågan om fortsatt förstärkning av flygvapnet framlades beräkningar rörande den med förstärkningen sammanhängande utbyggnaden av skyddsanordningarna vid flygvapnets baser. Beräkningarna grundade sig på den förutsättningen att den nytillkommande materielen i möjligaste mån borde beredas skydd i bergrumsanläggningar.

Hittills ha medel anvisats för påbörjande av berghangarer för utökat antal flygplan vid två flygflottiljer. Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1949 års statsverksproposition anvisade sålunda riksdagen för budgetåret 1949/50 ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor för påbörjande av en berghangar, som preliminärt kostnadsberäknats till 5 800 000 kronor enligt prisläget den 1 januari 1948.

Sedan fortifikationsförvaltningen i särskild skrivelse hemställt, att till anordnande av berghangarer måtte för budgetåret 1950/51 anvisas ett belopp av 10 300 000 kronor, har riksdagen vidare efter förslag av Kungl. Maj:t i 1950 års statsverksproposition för nämnda budgetår anvisat ett investeringsanslag av 8 500 000 kronor för fullföljande av den redan påbörjade anläggningen och för berghangarer vid ytterligare en flygflottilj. Totalkostnaderna för envar av ifrågavarande anläggningar hade enligt prisläget år 1949 beräknats till 5 900 000 kronor.

Fortifikationsförvaltningen har framlagt förslag till medelsanvisning för slutförande av dessa anläggningar, 2 300 000 kronor, för bestridande av totalkostnaderna för berghangarer vid en flottilj, 6 100 000 kronor, och för påbörjande av berghangarer vid ytterligare två flottiljer, 4 600 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 31) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 tillstyrkt fortifikationsförvaltningens förslag om utvidgning av berghangarsprogrammet till att omfatta ytterligare tre flygflottiljer och har i detta sammanhang erinrat, att Kungl. Maj:t med utnyttjande av vissa reservationer redan hösten 1950 medgivit påbörjande av arbetena vid en av dem.

Den takt i vilken bergrumsprogrammet kan bedrivas blir, framhåller departementschefen, ytterst beroende av storleken av försvarets byggnadskvot för 1951. Departementschefen räknade icke med att till och med budgetåret 1951/52 skulle kunna förbrukas mer än tillhoppa 10 100 000 kronor, varav 600 000 kronor böra anvisas å tilläggsstat för budgetåret 1950/51.

Utskottet anser sig i likhet med departementschefen böra tillstyrka förslaget om att utvidga berghangarsprogrammet till att omfatta ytterligare tre flygflottiljer. Då vidare utskottet icke funnit anledning till erinran mot departementschefens beräkning av medelsbehovet till och med budgetåret 1951/52 samt detsammans fördelning på anslag för nämnda och innevarande budgetår, får utskottet, som vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer till frågan om erforderlig medelsanvisning för budgetåret 1951/52, i detta sammanhang hemställa,

att riksdagen må till *Berghangarer* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

6:o) **Anordnande av vissa drivmedelsförråd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 4, s. 59 och 60) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

I skrivelse den 27 januari 1947 framlade överbefälhavaren en plan för utbyggnad av bombsäkra lagringsanläggningar för försvaret under en tioårsperiod. Enligt planen skulle under ifrågavarande period för lagring av bensin och brännolja utbyggas bombsäkra tankanläggningar för en sammanlagd kostnad av 35 000 000 kronor.

Vid anmälan i statsverkspropositionen till 1948 års riksdag av medelsbehovet under kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 förordade departementschefen att beslut fattades om utförande av fem anläggningar, därav en för arméns del, kostnadsberäknad till 3 800 000 kronor, en för marinens del, kostnadsberäknad till 4 050 000 kronor, samt tre för flygvapnets behov, kostnadsberäknade till 1 200 000 kronor. På förslag av Kungl. Maj:t anvisade riksdagen för påbörjande av dessa anläggningar tillhoppa 1 900 000 kronor.

Vidare har riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1949: 2 å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisat ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor för påbörjande av en fullträffsäker anläggning i Norrland för lagring av bil- och flygbränslen. Denna anläggning har kostnadsberäknats till 3 750 000 kronor.

För fortsatt arbete på de i det föregående omnämnda anläggningarna har 1950 års riksdag anvisat tillhoppa 2 000 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 32) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 anfört, att det inom ramen för den byggnadskvot för försvaret, som förutsåges för 1951, icke vore möjligt att mer väsentligt utöka det byggnadsprogram beträffande drivmedelsanläggningarna som hittills beslutats. Man syntes därför i första hand få inrikta ansträngningarna på att genomföra detta program. Departementschefen hade under hand från försvarsstaben infordrat vissa uppgifter rörande vilka ytterligare anläggningar, som äro ur försvarsberedskapssynpunkt mest angelägna. Departementschefen förordade nu att programmet utökades genom utbyggnad av två anläggningar till en sammanlagd kostnad av (2 000 000 + 1 500 000 =) 3 500 000 kronor. Vidare tillstyrkte departementschefen att komplettering av viss anläggning till en kostnad av 1 800 000 kronor komme till utförande även som att åtgärder vidtoges för anskaffning av reservkraftaggregat och anordnande av värmekällor till en kostnad av 600 000 kronor. Det tidigare beslutade programmet skulle således utökas med arbeten för en sammanlagd kostnad av (3 500 000 + 1 800 000 + 600 000 =) 5 900 000 kronor.

För fullföljande av tidigare beslutade anläggningar och för påbörjande av de i detta sammanhang föreslagna har departementschefen förordat en medelsanvisning av 7 000 000 kronor, varav 3 000 000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår.

Utskottet tillstyrker, att byggnadsprogrammet beträffande drivmedelsanläggningar utökas i enlighet med departementschefens förslag. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot departementschefens beräkning av medelsbehovet till och med budgetåret 1951/52 samt detsammans fördelning på anslag för nämnda och innevarande budgetår. Vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer utskottet till frågan om erforderlig medelsanvisning för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa drivmedelsförråd* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

7:o) **Vissa ammunitionsförråd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5, s. 60) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1947 års statsverksproposition anvisade riksdagen för budgetåret 1947/48 under försvarets fastighetsfond, arméns delfond, medel till påbörjande av två centrala ammunitionsförråd. Ett av berörda förråd är numera i det närmaste färdigställt. Det andra, numera kostnadsberäknat till 12 000 000 kronor, har ännu icke påbörjats. För förrådet finnas omkring 2 000 000 kronor disponibla.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1950 års statsverksproposition har riksdagen sedermera för budgetåret 1950/51 anvisat ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor för påbörjande av vissa för militärområdena avsedda ammunitionsförråd, vilka kostnadsberäknats till sammanlagt 9 300 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 33) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 framhållit, att det vore nödvändigt att i snabbast möjliga takt fullfölja arbetet med att iordningställa fullträffsäkra ammunitionsförråd. Departementschefen har förordat, att för ändamålet 1 000 000 kronor anvisas å tilläggsstat. För nästa budgetår har departementschefen tillstyrkt en anvisning av 3 500 000 kronor.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag till medelsanvisningar, återkommer vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa ammunitionsförråd* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

8:o) **Anordnande av artilleriammunitions- och torpedförråd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 6, s. 60) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1948 års statsverksproposition anvisade riksdagen för budgetåret 1948/49 ett investeringsanslag av 300 000 kronor till påbörjande av ett till 605 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1946 kostnadsberäknat fullträffsäkert artilleriammunitions- och torpedförråd.

I sina medelsäskanden för innevarande budgetår framhöll fortifikationsförvaltningen, att ifrågavarande förråd enligt prisläget den 1 januari 1949 kostnadsberäknats till 695 000 kronor, och äskade ytterligare 395 000 kronor för slutförande av detsamma ävensom 250 000 kronor för påbörjande av en liknande anläggning, vilken kostnadsberäknats till 490 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1950 års statsverksproposition har riksdagen för budgetåret 1950/51 anvisat 400 000 kronor för ändamålet.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 34) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 förordat, att 485 000 kronor anvisas för att fullfölja ifrågavarande förrådsanläggningar. Av detta belopp ha 300 000 kronor föreslagits skola anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår och återstoden, 185 000 kronor, å riksstaten för budgetåret 1951/52.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag till medelsanvisningar för ifrågavarande ändamål. Vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer utskottet till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av artilleriammunitions- och torpedförråd* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

9:o) **Uppställningsplatser för radarstationer.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7, s. 60) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1950 års statsverksproposition har riksdagen för budgetåret 1950/51 anvisat ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 35) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 framhållit angelägenheten av att den radarmateriel, som hittills levererats eller beräknas inom den närmaste tiden tillföras försvaret, beredes

skyddade uppställningsplatser. Departementschefen har föreslagit, att för ändamålet anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår 2 000 000 kronor och å riksstaten för budgetåret 1951/52 3 000 000 kronor.

Utskottet anser sig kunna tillstyrka departementschefens förslag till medelsanvisningar. Vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer utskottet till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Uppställningsplatser för radarstationer* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

10:o) **Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 8, s. 60) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Med anlitande av under driftbudgeten anvisade medel ha vissa artilleripjäser från utrangerade fartyg ombyggt för användning i kustartilleritjänst. Ombyggnad av ytterligare pjäser pågår. Vissa kustartilleripjäser äro vidare under nybyggnad och beräknas komma att levereras under de närmaste åren.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 36) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 framhållit, att det med hänsyn till den beräknade leveranstiden för pjäsmaterielen vore ofrånkomligt, att vissa arbeten för anordnande av uppställningsplatser för ifrågavarande batterier omedelbart igångsattes. Departementschefen har förordat, att beslut nu fattas om att påbörja utbyggnaden av fortifikatoriska anläggningar för ett antal batterier till en kostnad av 7 400 000 kronor samt att för ändamålet anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår 1 000 000 kronor och å riksstaten för budgetåret 1951/52 1 500 000 kronor.

Utskottet tillstyrker i enlighet med departementschefens förslag, att utbyggnaden av fortifikatoriska anläggningar för ett antal batterier till en kostnad av 7 400 000 kronor får påbörjas. Departementschefens förslag till medelsanvisningar biträdes av utskottet, som vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

11:o) **Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 9, s. 60) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

I skrivelse den 23 september 1946 gjorde överbefälhavaren framställning om anvisande av medel för att genomföra omorganisation av luftbevakningen i vissa delar av riket. Kostnaderna beräknades till 7 000 000 kronor.

1947—1949 års riksdagar ha efter förslag av Kungl. Maj:t anvisat 2 750 000 kronor till programmets påbörjande.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 37) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 förordat, att för tillgodoseende av de mest angelägna byggnadsarbetena för luftbevakningen anvisas 3 200 000 kronor, därav å tilläggsstat 1 500 000 kronor.

Utskottet anser sig kunna tillstyrka departementschefens förslag till medelsanvisningar. Vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer utskottet till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

12:o) **Tygmaterielförråd i berg.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 10, s. 60 och 61) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 38) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 anfört, att det syntes ofrånkomligt att nu fatta beslut om utbyggnad av bombsäkra förråd för tygmaterielen. *Departementschefen* har tillstyrkt att medel beräknas för påbörjande av ett av fortifikationsförvaltningen anmält byggnadsprogram, kostnadsberäknat till 6 100 000 kronor. *Departementschefen* har räknat med att för ändamålet ett belopp av 3 000 000 kronor skall förslå till och med budgetåret 1951/52. Av detta belopp syntes 1 000 000 kronor böra anvisas å tilläggsstat för arbetenas påbörjande redan under första halvåret 1951.

Utskottet anser sig böra tillstyrka, att medel anvisas för att påbörja förenämnda byggnadsprogram. Mot departementschefens beräkning av medelsbehovet till och med budgetåret 1951/52 samt detsammias fördelning på anslag för nämnda och innevarande budgetår har utskottet intet att erinra.

Utskottet, som vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer till frågan om erforderlig medelsanvisning för budgetåret 1951/52, hemställer i detta sammanhang,

att riksdagen må till *Tygmaterieförråd i berg* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

13:o) **Utvidgning av flygverkstad.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 11, s. 61) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 39) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 förordat, att ett belopp av 1 000 000 kronor, varav 400 000 kronor å tilläggsstat, anvisas för att påbörja två provbocksanläggningar för provkörning av reaktionsmotorer.

Utskottet tillstyrker departementschefens förslag till medelsanvisningar för här avsedda ändamål. Vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer utskottet till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utvidgning av flygverkstad* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

14:o) **Fullträffsäkra uppehållsplatser.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 12, s. 61) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Fortifikationsförvaltningen har för nästa budgetår äskat sammanlagt 17,7 miljoner kronor för utbyggande av fullträffsäkra uppehållsplatser för såväl militära som civila myndigheter, däribland högkvarteret. Av nämnda belopp borde enligt ämbetsverket 2 430 000 kronor anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 40) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 i berörda fråga anfört följande.

»Såsom av det anförda framgår uppgå kostnaderna för ifrågavarande anläggningar till avsevärda belopp. Jag är väl medveten om den stora betydelse som måste tillmätas förefintligheten av fullträffsäkra uppehållsplatser och förordar — i enlighet med vad statsutskottet i sitt utlåtande 1950: 222

anfört — att anordnandet av dylika uppehållsplatser för såväl militära som vissa civila organ samordnas enligt en centralt uppgjord plan. I sådant syfte — och även för att underlätta fondredovisning m. m. — synes lämpligt att under en och samma fastighetsfond redovisa samtliga kostnader för anordnande av här ifrågavarande statliga skyddsrumsanläggningar. Medel för dylika skyddsrum ha i vederbörlig ordning, förutom av fortifikationsförvaltningen, för nästa budgetår äskats av generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, Radiotjänst, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, sjukvårdsberedskapsnämnden och civilförsvarsstyrelsen samt å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Då det synes mest ändamålsenligt, att utförandet av ifrågavarande anläggningar bedrivs i fortifikationsförvaltningens regi, anser jag mig, efter samråd med chefen för finansdepartementet och vederbörande fackdepartementschefer, böra föreslå, att samtliga för ändamålet erforderliga medel anvisas under försvarets fastighetsfond. Jag utgår dock ifrån att man vid beräkning av försvarskostnaderna bortser från nu avsedda, på icke-militära myndigheter belöpande belopp. Jag torde även få erinra om att för ifrågavarande ändamål å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår anvisats sammanlagt 3 880 000 kronor, varav 700 000 kronor för järnvägsstyrelsen, 180 000 kronor för riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och 3 000 000 kronor för civilförsvarsändamål. Dessa medel ha anvisats å andra fonder än försvarets fastighetsfond. Därest riksdagen bifaller nu föreliggande förslag, torde således ifrågavarande medel, i den mån de icke belöpa å rent civila anläggningar, böra överföras till försvarets fastighetsfond.

Vad beträffar medelsanvisningens storlek för nästa budgetår må till en början framhållas att generalpoststyrelsen m. fl. i det föregående omförmälda verk och myndigheter för ändamålet äskat tillhopa 6 755 000 kronor, vari jämväl ingå berörda av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å tilläggsstat äskade belopp. Efter samråd med cheferna för kommunikations-, handels- och inrikesdepartementen föreslår jag att för nu ifrågavarande myndigheters del 5 300 000 kronor anvisas. Enligt en preliminär beräkning torde försvarets andel av kostnaderna för här ifrågavarande skyddsrum komma att uppgå till närmare 60 % av totalkostnaden. Med utgångspunkt från denna schematiska kostnadsberäkning borde anslaget för försvarets vidkommande upptagas till belopp något överskridande det som föreslagits för de civila myndigheterna, däri inberäknat jämväl vad som anvisats å tilläggsstat. Ett anslag av sådan storlek torde emellertid i praktiken icke kunna helt utnyttjas på grund av läget å byggnadsmarknaden. Då därtill kommer att för de skyddsrum, som i första hand avses komma till utförande, kostnadsfördelningen blir en annan än vad i det föregående antytts på grund av att vissa skyddsrum förläggas i anslutning till redan utsprängda militära lokaler, får jag för försvarets del föreslå att för ändamålet anvisas 3 500 000 kronor. Totalt skulle således anvisas (5 300 000 + 3 500 000 =) 8 800 000 kronor. Av detta belopp torde 1 500 000 kronor böra anvisas å tilläggsstat. Till frågan om anvisande av sistnämnda medel återkommer jag i annat sammanhang denna

dag. Jag beräknar sålunda det för nästa budgetår erforderliga beloppet till (8 800 000 — 1 500 000 =) 7 300 000 kronor. Anslagen torde böra betraktas såsom en enhet, oberoende av att däri ingå medel för såväl militära som civila ändamål. Fortifikationsförvaltningen bör i görligaste mån redovisa vad som belöper å de olika i respektive anläggningar deltagande parterna.»

Utskottet finner i likhet med departementschefen ändamålsenligt, att arbeten av här avsett slag utföras i fortifikationsförvaltningens regi och att därför samtliga för ändamålet erforderliga medel anvisas under försvarets fastighetsfond. Såsom departementschefen anfört bör man vid beräkningen av försvarskostnaderna bortse från de nu avsedda medel, som belöpa på icke-militära myndigheter. De av departementschefen angivna på tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår anvisade medlen böra såsom föreslagits överföras till försvarets fastighetsfond, i den mån de icke belöpa på rent civila anläggningar.

I fråga om erforderlig medelsanvisning till och med budgetåret 1951/52 har utskottet ansett sig kunna förorda departementschefens förslag. Utskottet tillstyrker alltså medelsanvisningar på tillhoppa 8 800 000 kronor, varav 1 500 000 kronor på tilläggsstat för innevarande budgetår.

Aberopande det anförda får utskottet, som vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52, i detta sammanhang hemställa,

att riksdagen må till *Fullträffsäkra uppehållsplatser* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

15:o) **Övriga befästningsarbeten.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 13, s. 61) att till ifrågavarande ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 850 000 kronor.

Departementschefen har vid anmälan till statsverkspropositionen (bil. 25, punkt 41) av anslagsäskandena under kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52 behandlat samtliga övriga till befästningars delfond hänförliga objekt — modernisering och komplettering av egentliga befästningsanläggningar eller förrådsanläggningar, maskerings- och luftskyddsanordningar för dylika anläggningar m. m. — under ett anslag, benämnt Övriga befästningsarbeten. Departementschefen har förordat, att 3 150 000 kronor, därav 850 000 kronor å tilläggsstat och 2 300 000 kronor för nästa budgetår, anvisas för att tillgodose de mest angelägna behoven. Härvid har departementschefen förutsatt, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för anvisade belopp efter förslag av fortifikationsförvaltningen besluta om vilka arbeten som skola komma till utförande.

Utskottet har ansett sig kunna tillstyrka de av departementschefen under förevarande punkt i statsverkspropositionen föreslagna medelsanvisningarna och har intet att erinra mot vad departementschefen i samband därmed anfört. Vid behandlingen senare under riksdagen av äskandena i statsverkspropositionen återkommer utskottet till frågan om erforderligt anslag för budgetåret 1951/52. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Övriga befästningsarbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 850 000 kronor.

Försvarets fabriksfond.

16:o) **Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret och anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 14, s. 61 och 62) att under Försvarets fabriksfond å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa dels till Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter ett investeringsanslag av 335 000 kronor, dels ock till Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 179 beslöt 1943 års riksdag, att den förbandsvis bedrivna tvätt- och reparationsverksamheten i fråga om intendenturmateriel vid försvaret skulle rationaliseras genom koncentration av verkstadsdriften till ett fåtal centrala tvätt- och reparationsanstalter. Tillika ställde riksdagen till Kungl. Maj:ts förfogande dels för uppförande av centrala dylika anstalter i Stockholm och Boden samt på Gotland ett belopp av 2 270 000 kronor, dels ock för anskaffning av maskiner och annan utrustning för anstalterna i fråga ett belopp av 800 000 kronor.

Vidare anvisade 1944 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 112 dels för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret i Långsele, Herrljunga och Mjölby ett belopp av 2 630 000 kronor, dels ock för anskaffning av maskiner och annan utrustning för ifrågavarande anstalter ett belopp av 925 000 kronor.

Tillika medgav 1944 års höstriksdag på förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 288, att den av 1943 års riksdag beslutade centrala tvätt- och reparationsanstalten i Boden finge för en ytterligare kostnad av 222 000 kronor för byggnader samt 40 000 kronor för maskinutrustning dimensioneras för tillgodoseende jämväl av visst civilt tvättbehov.

Slutligen anvisade 1946 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 132 ytterligare 410 000 kronor till byggnadsarbeten samt 610 000 kronor till maskinanskaffning m. m. vid ifrågavarande anstalter.

Av dessa äro de för Gotland, Stockholm, Boden och Långsele avsedda

numera färdigställda och tagna i bruk, medan anstalterna i Herrljunga och Mjölby ännu icke kommit till utförande.

De fortlöpande prisstegringarna å byggnadsmaterial och maskinutrustning samt de i övrigt under senare år rådande onormala förhållandena ha medfört ökade kostnader i jämförelse med de år 1945 uppgjorda kalkyler, som legat till grund för anslagsberäkningarna för budgetåret 1946/47. För Stockholms-, Boden- och Långeleanstalterna har uppstått ett ökat anslagsbehov i vad angår byggnadsarbetena å sammanlagt 336 000 kronor eller i det närmaste 10 % av de år 1945 beräknade anläggningskostnaderna. I vad gäller maskinutrustningen uppgå merkostnaderna för dessa anstalter till 50 000 kronor. Sammanlagt erfordras således för fullbordandet av ifrågavarande centrala tvätt- och reparationsanstalter ytterligare investeringsmedel av $(336\ 000 + 50\ 000 =)$ 386 000 kronor.

Utskottet tillstyrker den äskade medelsanvisningen och får samtidigt erinra om att utskottet i sitt utlåtande nr 4 vid 1949 års riksdag uttalat önskvärdheten av att på grundval av hittills vunna erfarenheter av centraliseringen av tvättanstalterna få närmare uttrönt det ekonomiska utfallet beträffande verksamheten vid de anstalter, som redan trätt i verksamhet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må under Försvarets fabriksfond å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa

a) till *Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter* ett investeringsanslag av 335 000 kronor;

b) till *Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter* ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

Stockholm den 13 februari 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 15.

Reservat ion

vid *punkten 4:o*. (Anordnande av vissa fartygstunnilar) av herrar *Karl Andersson* och *Gustaf Karlsson*.